

Tawbah-kutaa 10.2 (Xumura)

Description

Erga Tawbatanii Booda Badii irraa of qusachuuf-kutaa 2ffaa

Kutaa darbe irraa itti fufuun namni erga tawbatee booda sababoota karaa qajeelaa irratti isa gargaaran ni ilalla.

5-Hiriyyoota babbadoo irraa fagaachu-tarii namni sababa hiriyyaatin badii adda addaa keessa raata'a. Hiriyyaan isaa wanta badaa san waan hojjatuuf innis duuka bu'uun baditti marqama. Abu Muusan (RA) akka gabaasetti Nabiyyiin (SAW)akkana jedhan "*Fakkeenyi hiriyyaa gaarii fi baddaa akka nama miskii baadhatuu fi buufaa cimdii afuufuti. Namni miskii baadhatu yookaa akka kennaatti shittoo siif kenna yookin isarraa bitta yookin immoo foolii gaarii isarraa argatta. Garuu namni buufaa cimdii afuufu yookaa uffata kee guba yookin immoo fooli baddaa isarraa argatta.*" [Sahih al-Bukhari 5534](#)

Miskii jechuun wanta garmalee urgaa'aa shittoon irraa hojjatamuudha. Buufaan immoo sibila tumtuun ibidda ittiin afuufuf kan itti fayyadamtuudha.

Rasuulli (SAW) fakkii sammuu nama keessatti hafuu danda'uun fakkeenya hiriyya gaarii fi baddaa dhiyeessu. "Hiriyyaan gaariin haala kam keessattu hiriyyaa isaa ni fayyada. Inni akka nama miskii baadhateeti. Ossoo isarraa miskii bituu baatteyyuu ykn inni siif kennuu dhiiseeyyuu, isa waliin taa'uu keetin fooli urga'a argatta. Namni namoota beekumsa, amalaa fi fooyya'iinsa qaban waliin taa'us akkuma kana. Takkaa isaan gaafachuun beekumsaa fi gorsaa isaan irraa fudhata, takkaa immoo ossoo inni gaafachu baateyyu isaan beekumsaa fi gorsa isaaf kennu. Yookiin immoo hojji gaarii yommuu hojjatan isaan arguun isaanitti hidhachuuf tattaafata. Yookiin kanniin hundaa walitti qabuun faayda guddaa argata.

Garuu hiriyyaan badaan haala kam keessattu hiriyyaa isaa ni rakkisa. Inni akka nama buufaa afuufuu fi sibila hoo'ifame rukutuuti. Ossoo qaanqeent sitti finxiruun uffata kee gubuu baatteyyuu, sibila, ibiddaa fi wanta isa marsee jiruu irraa fooli baddaa argatta. Namni namoota wanta fokkuu hojjatan waliin hiriyyoomu ykn waliin taa'us akkanuma. Takkaa isaan waliin bakka badii itti raawwatanitti harkifamuun ibiddi badii isa tuqa takkaa immoo dubbii, hojji ykn fakkeenya baddaa isa rakkisu isaan irraa argata[\[1\]](#)."

Namoota meeqatu sababa hiriyyaatin boo'u! Garuu booyinsii fi gaabbiin guddaan kan Guyyaa Qiyaamati. Qur'aana keessatti:

يَوْمَ يَعْضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدِيهِ يَقُولُ يَلْيَتِنِي أَتَخْذُ مَعَ الرَّسُولِ
 يَلَّا ﴿٢٧﴾ يَوْلِيَتَنِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَخْذُ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ
 كُرِبَعَدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلإِنْسَنِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

“Guyyaa miidhaa hojjataan “Yaa hawwii koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaa” jedhee [gaabbidhaan] harka isaa lamaan ciniinu [yaadadhaa]. Yaa badii kiyya! Odoo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa! Dhugumatti Gorsu (Qur'aanni) erga natti dhufee booda irraa na jallisee jira; sheyxaannis namaaf salphisaa ta'eera.” Suurat al-Furqaan(25):27-29

Miidhaa hojjataan (zaalimni) nama namoota irratti daangaa darbuun isaan miidhu yookiin badii akka kufrii, shirkii fi badii gurguddoo biroo hojjachuun nama lubbuu ofii miidhudha. Namni kaafirri ykn namni badii gurguddaa hojjachuun Islaamaa irraa fagaate, gaabbi cimaa gaabba. Garuu yeroon waan darbeef homaa isa hin fayyadu. Ciminnaa fi gubaa gaabbii isaa agarsiisuuf, “**Guyyaa...harka isaa lamaan ciniinu**” jechuun ibse. Namni miidhaa hojjate yommuu gaabbii fi gadda cimaa isaa labsu, hawwii yeroon isaa irra darbe hawwa. Addunyaan tuni iddo qormaataa namni itti qoramudha. Guyyaan Qiyaamaa immoo guyyaa firiin qormaataa (jazaan) itti mul'atuudha. Namni miidhaa hojjate Guyyaa jazaa kana wantoota sadii hawwa:

Hawwii 1ffaa: Osoo jirenyaa addunyaa keessatti karaa qajeelaa keessatti Ergamaa Rabbii waliin ta'e jechuun hawwa. Bakkaa fi yeroo kam keessattu namni Kitaaba Rabbii fi sunnah Ergamaa Isaa hordofu, Ergamaa waliin akka ta'e hubachuu qabna. Hawwii kana keessatti namni miidhaa hojjate ni jedha: “**Yaa hawwii koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaa**” Kana jechuun Ergamaa Rabiitti amanuu fi Isa hordofuun osoo karaa haqaa qabadhee maal qabaa!

Hawwii 2ffaa: Addunyaa irratti nama isa jallisee fi Qur'aanni erga isatti dhufee booda irraa garagalche, hiriyyaa (jaalallee) onnee godhachuu dhiisu. Laalaa isa qunnamee fi adabbii itti deemaa jiru ibsaa, “**Yaa badii kiyya! Odoo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!**” jechuun hawwii kana labsa.

“**Yaa badii kiyya!**” ni gaabba, ni gadda, sodaa isatti bu'ee fi adabbii itti deemaa jiru irraa kan ka'e keessi isaa garmalee gubata.

Zaalimni hiriyyaa miidhaa hojjachuutti isa kakaasu, tarii irratti jajjabeessu waliin miidhaa waan hojjataa tureef, Guyyaa murtii bu'aa hojii isaa hiriyyaa isaa irratti darbuuf tattaafata. Osoo hiriyyaa onnee isa godhachuu baate silaa isa hin jallis, adabbii kanatti isa hin geessu. Gaabbi isaa kana akkana jechuun ibsa: “**Odoo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!**” Badii hiriyyaa isaa yaadachuu akkana jedha: “**Dhugumatti Gorsu (Qur'aanni) erga natti dhufee booda irraa na jallisee jira.**

” Kitaabni Rabbii erga natti dhufee booda, isarrea na fageessuun karaa jallinnaa keessatti na darbee jira. Kitaabni kuni yaadannoo (zikrii) yeroo hundaa yaadachuun itti hojjatan ta’uu kan qabuudha.

Namni sababa Nabiyyiitiin ykn daa’iwwan isa booda dhufaniin ergaan Rabbiin irraa yoo isa gahe, gorsi (Qur'aanni) isatti dhufee jira. Namni miidhaa raawwatu Qur'aana fi sunnah Nabiyyii (SAW) isa gahe yoo hordofuu didee fi irraa garagale, Guyyaa Qiyaamaa gaabbii armaan olii gaabba.

Hawwi 3ffaa: Hawwiin kuni keeyyata keessatti kan guduunfameedha. Namni sirriitti xinxallii aayah tanaa fi aayata biroo walitti fiduun baasu ni danda’ a. Innis, “Hasaasa (waswasaa) sheyxananaa, wanta inni miidhagsuu fi karaa isaa osoo hordofuu baadhe maal qabaa!” jechuun hawwa. Sheyxananni hiriyyaa dhiyoo isatti hasaasu fi akka dhiigni naanna’ u isa keessa naanna’ uudha. Namni miidhaa raawwataa ture kunis sheyxananaa fi hiriyyaa onnee isaatiin, “Situ na jallise, har’ a azaaba irraa na baraari. Yaa Rabbii! nama kanatu na jallise, azaaba isaa dachaa taasisi.” Jedha^[2]. Garuu “sheyxananni namaaf salphisaa ta’eera.” Kana jechuun sheyxananni wanta fokkuu erga namaaf bareechisuun itti nama darbee booda adabbitti nama gatee nama biraa sokka. Adabbii irraa nama baraaru fi gargaaru hin danda’ u.

Hiriyyaan badaaniis akkanuma. Wantaa fokkuu erga namaaf miidhagse booda yommuu namni suni adabbii fi rakkotti kufu gatee biraa deema. Kana hubachuuf dubartoota garii dhiiraan gowwooman haa ilaallu. Erga wanta badaatti ishii dabarsee booda yommuu ishiin rakkooft saaxilamtu ishii dhiisee biraa deema. Kanaafu, yeroo rakkoo fi adabbiin namatti bu’ u hiriyyaan badaan akka nama hin fayyanne beekuun irraa fagaachu barbaachisa. Nama gorfamuuf keeyyanni Qur'aanaa armaan olii fi muxannoon namootaa gorsa guddaa ta’af. Namootaa naannoo keenyaa hiriyyaa bidaa hordofuu badii fi salphinnatti kufan gorsa guddaa nuuf hin ta’ anii? Namni osoo adabbii cimaatti hin kufin tawbachuu of dhaqqabe, hiriyyaa bidaa irraa fagaachuuf tattaafachuu qaba.

6-Namoota gaariitti maxxanuu-namni hiriyyaa bidaa irraa erga dheesse adda jiraachuu waan hin dandeenyef namoota gaarii waliin hiriyyoomuun karaa qajeelaa irratti akka jabaatu isa taasisa. Akkuma hadiisa armaan olii irraa hubannuutti hiriyyaan gaariin akka nama wanta garmalee urgaa’ aa namaaf kennee ykn namatti gurgureeti. Namni nama gaarii waliin oolu amalli isaa ni bareeda, haallii isaa ni urgaa’ a. Hiriyyaa waliin yommuu taa’ an ulaagaalee armaan gadii Qur'aanaa fi hadiisa irraa fudhataman hordofuu bu’ aa baay’ ee buusa:

1ffaa-Rabbiif jedhanii fi Jaalala Isa barbaadun waliin taa’ uu; waliin taa’ un faaydama addunyaa qofaaf ta’uu hin qabu.

2ffaa-Rabbiin faallessuu fi badii hojjachuu irratti kan waliin taa’ an ta’uu hin qabu.

3ffaa-Hiriyyoonni waliin taa’ an wal gorsuu, wanta gaariitti wal ajajuu fi wanta bidaa irraa wal dhoowwu.

4ffaa-Toltuu fi taqwaa irratti wal gargaaru. Badii, daangaa darbuu fi Ergamaa faallessu irratti wal gargaaru dhiisu.

5ffaa-Abbaa haqaa faallessuu fi haqa isaa fudhachuuf sobaan wal gargaaru dhiisu^[3].

7-Hojii gaggaarii hojjachuu fi Dandeetti ofii gabbifachuuf of ko’oomsu- namni namoota irraa adda yoo bahe sheyxananni isarrea adda hin bahu. Namni kophaa yommuu jiru wanta isa fayyaduun yoo of hin ko’oomsin, sheyxananni wanta bidaatti isa kakaasa. Namoonni yeroo baay’ ee wanta hojjatan yommuu dhaban “maal haa hojjadhu?” jechuun yeroo isaanii bakkuma arganitti gubu. Wanti hojjatamu

Iakkaawame hin dhumu. Garuu sammuutti fayyadamu barbaachisa. Jirenyaa addunyaa tanaaf wanta isa fayyadu yoo dhabe, wanta Aakhiratti isa fayyadu hojjachuu hin danda'uu? kanaafu, wanta hojjachuu danda'uu itti yaadun yeroo fi sammuu ofii hojiin guutuu danda'a. Fakkeenyaf, dandeetti akka kompiyutaraa, lugaa haarawa barachuu, dubbisuu fi barreessu, fi kkf gabbifachuu danda'a.

Guduunfaa

? Hiriyyaan gaariin akka nama shittoo garmalee urgaa'a gurguruuti. Takkaa shittoo isaa ni bitta, takkaa siif kenna takkaa immoo urgaa isaa irraa fudhatta. Haaluma kanaan nama gaarii waliin yommuu ooltu, takkaa gaafii isa gaafachun furmaata argatta, takkaa inni beekumsaa fi gorsa siif kenna, takkaa immoo fakkeenyaa fi muxannoo gaarii isarriaa fudhachuun jabeenya argatta.

? Hiriyyaa badaan akka nama sibila tumuuti. Hiriyyaa badaa waliin yommuu ooltu takkaa badii keessatti isa waliin hirmaachun adabbii dhandhamta, takkaa dubbii fi hojii isaatiin azaa taata.

? Hiriyyaa badaa irraa fagaachun badii irraa fagaachudha. Hiriyyoota badii hojjataniin wal qunnamuun dirqama yoo ta'e, haajaa ofii erga fixanii booda isaan biraa deemudha. Yommuu isaan badii hojjachuu jalqaban irraa dheessudha.

? Namni sababa hiriyyaa badaatiin jallatee fi Rabbiin irraa fagaate, dafee tawbaan yoo of hin dhaqqabiin gaabbi cimaa gaabba:

“Yaa hawwi koo! Osoo Ergamaa wajjiin karaa sirrii qabadhee maal qabaa”

“Yaa badii kiyya! Osoo ebaluun jaalalle onnee taasifachuu baadhee maal qabaa!” (ayata armaan olii irraa)

“Yaa gaabbi koo! Osoo anaa fi si (sheyxaana) jidduu fageenyi bahaa fi dhiyaa jiraate maal qabaa!

Hiriyyaaakkam fokkate!” Suuratu Az-Zukruuf 43:38

? Sheyxaanni Rabbii fi Guyyaa Qiyaamaatti akka kafaruu (hin amanne) isatti hasaasa, baditti isa kakaasa ykn hojii gaarii irraa duubatti isa harkisa.

? Kanaafu, namni gammachuu fi milkaa' inna barbaadu, yeroo hundaa toltaa hojjachuuf ni carraaqaa, badii irraa ni fagaata, gara Rabbii isaa deebi'uun araaramaa fi gargaarsa kadhata. Qur'aana keessatti:

﴿وَمَا تُقْدِمُوا لَا نُفْسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجُدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا
وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

“Toltuu irraa waan lubbuu keessaniif dabarfattan Rabbiin biratti irra gaarii fi kan mindaa guddaa qabu ta'ee ni argitu. Rabbiin araaramaa kadhaa, dhugumatti Rabbiin Araaramaa Rahmata godhaadha.” (Suuratu al-Muzammil 73:20)

? Al-Hasan al-Basrin gaafa tokkoakkana jedhamuun gaafatame,”Sila Rabbiin fuunduratti qaana’u hin qabnu yommuu cubbuu (dilii) akka araaramuuf Isa kadhannu? Ammalle itti deebinee hojjanna, ergasiis cubbuu (dilii) akka araaramuuf Isa kadhannu. Ammas ni hojjanna.”

Al-Hasanakkana jechuun deebise,”Sheyxanni sirratti injifannoo argachuu barbaada. Kanaafu, Rabbiin araarama kadhachuu hin hifatin.”

Wa aakhiru daaw'aanaa anilhamdulillahi Rabbil aalamiin

Kitaabban wabii:

[1] [Al-Akhlaaqul Islaamiyah wa ususuhaa-2/196-197](#), Abdurahman Habanka

[2] [Ma'aariju at-tafakuri wa daqaa'iqu at-tadabbur](#) 6/464-469 Abdurahman Habanka, Tafsiir Sa'diyya fula 680-681

[3] [Al-Akhlaaqul Islaamiyah wa ususuhaa-2/196](#)

Date Created

March 28, 2019

Author

admin